

Nr 49

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1962/63 till teckning av aktier i Aktiebolaget Ceaverken m. m.

(1:a avd.)

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 (bilaga 12, punkt 128) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Teckning av aktier i Aktiebolaget Ceaverken för budgetåret 1962/63 beräkna ett investeringsanslag av 2 000 000 kr., har Kungl. Maj:t i propositionen nr 72, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 19 januari 1962, föreslagit riksdagen dels att till Teckning av aktier i Aktiebolaget Ceaverken för nämnda budgetår under kapitalbudgeten, fonden för statens aktier, anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kr., dels ock medgiva, att staten ställer garanti för lån till Aktiebolaget Ceaverken intill ett belopp av högst 2 000 000 kr.

Det statsägda Aktiebolaget Ceaverken är det enda företag i landet, som tillverkar röntgenfilm och annat ljuskänsligt fotografiskt material. Bolaget var då det började sin verksamhet ett enskilt företag. Då det 1943 övertogs av staten var syftet att tillverkningen av bl. a. röntgenfilm skulle säkerställas under krigsåren. Genom riksdagsbeslut 1946, vilket i huvudsak innebar en finansiell rekonstruktion av företaget, gavs företaget möjlighet pröva sin konkurrensförmåga under fria marknadsförhållanden. Sedan vissa svårigheter med avseende å produkternas kvalitet övervunnits, befanns bolaget ha förutsättningar att hävda sig på marknaden. Genom kapitaltillskott 1952 erhöll bolaget finansiellt underlag för att vidmakthålla tillverkningen vid den uppnådda nivån, såväl volym- som kvalitetsmässigt. Den produktionskapacitet som härvid fixerades bedömdes tillräcklig för att säkerställa sjukvårdens dåvarande beredskapsbehov av röntgenfilm.

Aktiebolaget Ceaverken har nu framlagt förslag om utbyggnad av bolagets fabriksanläggning, som är belägen i Strängnäs, till avsevärt större produktionskapacitet. Kostnaderna härför beräknas till 5,5 milj. kronor, vartill kommer erforderlig förstärkning av rörelsekapitalet med 0,5 milj. kronor. Till stöd för framställningen anför bolaget i främsta rummet beredskaps-skäl. De myndigheter, som närmast ansvarar för beredskapen på ifrågavarande område, nämligen medicinalstyrelsens sjukvårdsberedskapsnämnd — till vars uppfattning medicinalstyrelsen ansluter sig — och riksnämnden, numera överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap, har tillstyrkt förslaget. Beträffande denna beredskapsfråga har i huvudsak följande synpunkter framkommit.

Under de nära tio år, som förflutit sedan Aktiebolaget Ceaverkens verksamhet senast var föremål för statsmakternas bedömning, har bolagets försäljning inom landet av röntgenfilm successivt ökat. Bolaget har också kunnat upparbeta en inte oväsentlig exportförsäljning. På senare tid har försäljningen dock uppnått den gräns, som är betingad av företagets tekniska produktionskapacitet. Bl. a. framgår av föreliggande handlingar, att bolagets enda gjutmaskin för tillverkning av röntgenfilm f. n. drives i tre skift. Någon ytterligare ökning av den inhemska produktionen av sådan film synes inte vara möjlig med nuvarande tekniska utrustning.

Förbrukningen av röntgenfilm för bl. a. sjukvårdsändamål inom landet har samtidigt stigit avsevärt och fortsatt stegring kan förutses. Bolagets andel i tillförseln av röntgenfilm till den svenska marknaden har alltså, sedan den tillgängliga produktionskapaciteten helt tagits i anspråk, nedgått i motsvarande mån och väntas minska ytterligare. Vår beredskap på ifrågavarande område har sålunda försvagats relativt sett. Av sjukvårdens behov av röntgenfilm år 1955 kunde ungefär hälften täckas genom bolagets produktion. År 1970 beräknas behovstäckningen ha nedgått till endast en fjärdedel.

Till viss grad kan beredskapen i fråga om försörjningen med röntgenfilm liksom på andra områden upprätthållas genom lagring. Statskontoret fäster uppmärksamheten härvid och anser, att frågan om röntgenfilmens lagringsbeständighet bör utredas innan beslut om utbyggnad fattas. Även sjukvårdsberedskapsnämnden och riksnämnden för ekonomisk försvarsberedskap har berört lagringsfrågan och därvid framhållit, att filmen kan lagras endast under begränsad tid, omkring ett halvt år. En ökad lagerhållning medför på grund härav risk för stora omsättningsförluster. Lagring av färdig röntgenfilm är vidare enligt riksnämnden betydligt mera kapitalkrävande än lagring av råvaror för tillverkningen.

Den redan inträffade och ännu pågående försvagningen av vår beredskap i fråga om försörjningen med röntgenfilm är enligt departementschefens mening betänklig. En starkare beredskap synes inte i detta fall på ett betryggande sätt kunna ernås genom ökad lagerhållning av färdig röntgenfilm. Med hänsyn till det anförda synes det departementschefen nödvändigt, att Aktiebolaget Ceaverkens anläggning utbygges till ökad produktionskapacitet, så att vår beredskap på ifrågavarande område återställs och om möjligt ytterligare förbättras. En förutsättning för att nämnda ändamål med utbyggnaden skall uppnås är att beredskapslagringen av råvaror för röntgenfilmtillverkning ökas i viss utsträckning. Det bör ankomma på överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap att vidtaga erforderliga åtgärder i detta hänseende.

Vid remissbehandlingen har framställts önskemålet, att Aktiebolaget Ceaverkens produktion förlägges till bombsäkra lokaler. Framhållas må emellertid, att beredskapssyftet med ifrågavarande verksamhet, såvitt angår säkerställande av viss försörjning vid importavspärning, tillgodoses även om tillverkningen som nu är fallet bedrivs i vanliga fabrikslokaler ovan jord.

Att anordna skyddade lokaler för fabrikationen medför betydande merkostnader och är motiverat allenast med hänsyn till det fall att Sverige indrages i krig. Med beaktande av här angivna synpunkter är departementschefen inte för sin del beredd att tillstyrka åtgärder för att tillgodose ifrågavarande önskemål.

Statskontoret har i sitt remissyttrande funnit tveksamt huruvida bolagets verksamhet kan bli lönsam efter den planerade utbyggnaden. Med anledning härav framhålles, att preliminära kalkyler, som departementschefen fått del av, tyder på att ur lönsamhetssynpunkt betryggande driftsresultat bör kunna uppnås, förutsatt att bolagets försäljning kan ökas i viss takt med bibehållande av nuvarande produktpriser. Med hänsyn till marknadens fortgående expansion torde förutsättningar föreligga härför. Det kan vidare erinras om att bolagets hittillsvarande verksamhet lämnat godtagbara resultat ur ekonomisk synpunkt. Det är då att märka, att bolagets anläggning i väsentliga delar är föråldrad och föga ägnad för en produktion, som ur såväl kostnads- som kvalitetssynpunkt har att möta de anspråk som numera ställs. De investeringar, som nu föreslås, innebär bl. a. att bolagets produktionskapacitet ökas och att dess tekniska utrustning på viktiga punkter anpassas till teknikens nuvarande nivå. Därigenom bör det vara möjligt för bolaget att genomföra en sådan rationalisering av verksamheten, att kostnaderna kan nedbringas. Det finns därför goda skäl utgå från att bolagets konkurrensförmåga stärkes genom ifrågavarande åtgärder.

Vid remissbehandlingen har i stort sett inte framkommit några väsentliga erinringar mot omfattningen av den föreslagna utbyggnaden eller mot de gjorda kostnadsberäkningarna. Bolagets förslag bör också enligt departementschefens mening ligga till grund för utbyggnadens genomförande. Föreliggande besparingsmöjligheter bör emellertid beaktas där det kan ske utan att produktionens effektivitet och kvalitet eftersättes. Av det för utbyggnaden m. m. beräknade beloppet, 6 milj. kronor, torde 2 milj. kronor böra ställas till förfogande i form av aktiekapital. Medel för ändamålet bör anvisas för budgetåret 1962/63. Övriga erforderliga medel för utbyggnaden får av bolaget anskaffas genom upplåning. Den lånesäkerhet bolaget kan erbjuda torde emellertid vara otillräcklig för den erforderliga kapitalanskaffningen. För att möjliggöra upplåningen bör därför staten ställa garanti för en del av lånebeloppet. Departementschefen förordar, att garantiåtagandet får gälla för lån av högst 2 milj. kronor med en löptid av högst tjugu år. Övriga för utbyggnaden m. m. erforderliga medel, enligt föreliggande beräkningar 2 milj. kronor, torde få av bolaget upplånas mot säkerhet i den egendom som nu finns och vid utbyggnaden tillföres bolaget.

Utskottet. Av ärendet framgår att Aktiebolaget Ceaverkens försäljning inom landet av röntgenfilm successivt ökat samtidigt som bolaget upparbetat en icke oväsentlig exportförsäljning. Den tillgängliga produktionskapaciteten har emellertid nu helt tagits i anspråk. Enligt överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap motsvarar bolagets nuvarande maximala produktion

icke tillnärmelsevis krigsbehovet för sjukvården. Med hänsyn härtill och till angelägenheten av att såväl den allmänna sjukvårdens som totalförsvarets behov av röntgenfilm kan säkerställas under krig och avspärning har i den föreliggande propositionen på framställning av bolaget föreslagits en utbyggnad av produktionsapparaten.

Samtliga de i ärendet hörda myndigheterna ha understrukit angelägenheten av att bolagets kapacitet ökas.

Att uppnå tillfredsställande beredskap på området genom att lagra färdig film har visat sig icke lämpligen kunna komma i fråga. Det har sålunda upplysts om att röntgenfilm normalt icke tål längre tids lagring. En ökad lagerhållning skulle på grund härav medföra risk för stora omsättningsförluster.

Utskottet anser, att den bristande beredskapen i fråga om försörjningen med röntgenfilm är betänkelig. Med hänsyn härtill och till vad i ärendet i övrigt anförts har utskottet ansett sig böra tillstyrka, att företagets produktionskapacitet utbygges ävensom att detta sker i den av departementschefen föreslagna omfattningen.

Kostnaderna för utbyggnaden m. m. ha beräknats till 6 milj. kr. Utskottet tillstyrker, att av detta belopp 2 milj. kr. ställas till förfogande i form av aktiekapital. Det återstående medelsbehovet har förutsatts skola täckas av bolaget genom upplåning. På anförda skäl vill utskottet icke framställa någon erinran mot att staten ställer garanti för högst 2 milj. kr. av lånebeloppet.

De föreslagna investeringarna innebära bl. a., att bolagets produktionskapacitet ökas och att dess tekniska utrustning på viktiga punkter anpassas till teknikens nuvarande nivå. Utskottet förutsätter i likhet med departementschefen, att det härigenom bör bliva möjligt för bolaget att genomföra en sådan rationalisering av verksamheten, att kostnaderna kunna nedbringas.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,
att riksdagen må

a) till *Teckning av aktier i Aktiebolaget Ceaverken* för budgetåret 1962/63 å kapitalbudgeten under fonden för statens aktier anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kr.;

b) medgiva, att staten ställer garanti för lån till Aktiebolaget Ceaverken intill ett belopp av högst 2 000 000 kr.

Stockholm den 29 mars 1962

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÄNG

Närvarande: se under utlåtandet nr 50.